

Az MTA-SZTE Olvasás és Motiváció Kutatócsoport éves beszámolója az második év végén a Közoktatás-fejlesztési Kutatási Pályázatról

(Kutatócsoport-vezető: Fejes József Balázs)

2023. szeptember 30.

A Kutatócsoport *Motivációalapú szövegértés-fejlesztés* című projektje (támogatói okirat száma: SZKF-15/2021) egy olyan fejlesztőprogram megvalósítását célozza, amelynek középpontjában felső tagozatos tanulókat oktató pedagógusok felkészítése áll arra, hogy tanulók olvasási stratégiáit és olvasási motivációját saját tantárgyukba ágyazva képesek legyen hatékonyan fejleszteni. A projekt további célja tudásunk bővítése a szövegértés és az olvasási motiváció fejlődése és fejlesztése kapcsán.

1. A kutatócsoport által két év alatt elvégzett munka szöveges bemutatás

1.1.A projekt keretében mérőeszközöket fejlesztettünk és adaptáltunk fejlesztőprogramunk hatékonyságvizsgálatának mérése érdekében az olvasási motiváció, az osztálytermi motivációs klíma, valamint az olvasási stratégiák mérése érdekében. Az osztálytermi motivációs klíma mérésére fejlesztett kérdőív a *Social Psychology of Education* folyóiratban jelent meg.

Fejes, J. B. (2023). Unpacking classroom goal structures based on students' own words. *Social Psychology of Education*. <https://publicatio.bibl.u-szeged.hu/26492/>

Tary, B., Fejes, J. B., Vigh, T., Hódi, Á. & Szenczi, B. (elfogadva). Olvasási stratégiák használata – a MARSIR validálása 5–8. évfolyamos tanulók körében. Országos Neveléstudományi Konferencia. Budapest, 2023. október 26–28.

Szenczi, B., & Józsa, K. (2022). Az énképet vizsgáló SDQ I. (Self-Description Questionnaire I.) kérdőív hazai adaptációja. *Iskolakultúra*, 32(5), 76–95. <https://publicatio.bibl.u-szeged.hu/24747/>

Tary, B., & Molnár, E. K. (2022). A MARSIR kérdőív magyar adaptációja – olvasási stratégiák vizsgálata anya- és idegen nyelven egyetemi hallgatók körében. *Iskolakultúra*, 32(5), 57–75. <https://publicatio.bibl.u-szeged.hu/28245/>

1.2.Összefoglaltuk a nemzetközi szakirodalom alapján a pedagógusok számára azokat az ismereteket, amelyek segítségével tantárgyba ágyazottan lehetséges az olvasási stratégiák és az olvasási motiváció fejlesztése. E publikációkra alapozva, fejlesztőkísérletünk tapasztalataival kiegészítve egy módszertani kézikönyvet adunk ki a projekt végén. A módszertani kézikönyv négy nagyobb egységből áll majd: (1) A szövegértés fejlesztésének szükségessége felső tagozaton, (2) Az olvasási stratégiák tantárgyakba ágyazott tanítása, (3) Olvasási motiváció támogató stratégiák. (4) A fejlesztés tapasztalatai. A felsoroltak közül az első két egységet publikáltuk három tanulmányban magyar nyelven publikáltuk.

Tary, B., Fejes, J. B., Hódi, Á., Szenczi, B. & Vigh, T. (2023). Javaslatok a szövegértés tantárgyakba ágyazott fejlesztéséhez – az olvasási stratégiák tanítása II. *Anyanyelv-pedagógia*, 16(1). <https://publicatio.bibl.u-szeged.hu/28230/>

Tary, B., Fejes, J. B., Hódi, Á., Szenczi, B. & Vígh, T. (2022). Javaslatok a szövegértés tantárgyakba ágyazott fejlesztéséhez – az olvasási stratégiák tanítása I. *Anyanyelv-pedagógia, 15*(4). <https://publicatio.bibl.u-szeged.hu/27049/>

Fejes, J. B., Hódi, Á., Szenczi, B., Tary, B., & Vígh, T. (2022). Nem érti, amit olvas! Kinek a feladata az olvasás tanítása? *Anyanyelv-pedagógia, 15*(2). <https://publicatio.bibl.u-szeged.hu/25293/>

1.3. Elindult kvázi-kísérletünk 12 pedagógus és 14 osztály bevonásával, amelynek keretében egy továbbképzést követően pedagógusok tanítanak olvasási stratégiákat és alkalmaznak az olvasási motivációt erősítő gyakorlatokat 5. évfolyamos tanulók körében történelem és természettudomány tantárgyakba ágyazva. A 12 hetes fejlesztőkísérlet megkezdése előtt háromnapos képzésben vettek részt a pedagógusok. Hat pedagógus képzése megtörtént és elindult a fejlesztőkísérlet 2023. szeptemberében 7 osztályban történelem tantárgyi területen. További hat pedagógus képzése jövő januárban történik meg, osztályaik a kontrollcsoportot jelentik.

1.4. A projekthez kapcsolódó további kutatásokat végeztünk.

1.4.1. Elemzést végeztünk a szülők olvasási motivációt befolyásoló szerepéről 3., 5. és 7. évfolyamos tanulók körében. Az ebből készült angol nyelvű publikációt a revíziót követően beküldtük a *Reading and Writing Quarterly* folyóiratba.

Szenczi, B., Fejes, J. B., Vígh, T., Hódi, Á., & Tary, B. (submitted after revision). Home reading support in grades four, six, and eight: Does student reading motivation matter? *Reading & Writing Quarterly: Overcoming Learning Difficulties*.

1.4.2. A szövegformák és a olvasási motiváció összefüggését, nemek szerinti különbségeit 2. évfolyamos tanulók körében reprezentatív mintán elemeztük. Az ebből készült angol nyelvű publikációt feltöltöttük a *Reading Research Quarterly* folyóiratba.

Hódi, Á., Fejes, J. B., Szenczi, B. & Tóth E (submitted). Gender differences in second-graders' text format-specific reading achievements, reading motivation, and their relationships. *Reading Research Quarterly*.

1.4.3. Nagymintás mérést végeztünk pedagógusok körében az olvasási stratégiák hasznosságának és alkalmazhatóságának megítéléséről, amely a fejlesztőprogram disszeminálása szempontjából kulcsfontosságú. Az adatok elemzése folyamatban van, első eredményeinket októberben bírálati rendszerű hazai konferencián ismertetjük.

Fejes, J. B., Vígh, T., Tary, B., Hódi, Á. & Szenczi, B. (elfogadva). Pedagógusi nézetek az olvasási stratégiák hasznosságáról és alkalmazhatóságáról. 150 éve a pedagógusképzésért - Neveléstudományi Konferencia. Szeged, 2023. október 12–13.

1.4.4. Pedagógusjelöltek és pedagógusok olvasási stratégiahasználatát bemutató empirikus munkák szisztematikus áttekintését végezzük. Első eredményeinket októberben bírálati rendszerű hazai konferencián ismertetjük.

Hódi, Á., Tary, B., Szenczi, B., Vígh, T. & Fejes, J. B. (elfogadva). Tanárok és tanárjelöltek olvasási stratégiái: szisztematikus szakirodalmi áttekintés. 150 éve a pedagógusképzésért - Neveléstudományi Konferencia. Szeged, 2023. október 12–13

1.4.5. Szociális problémamegoldás alapján képzett tanulói profilokat vizsgáltunk. E munka elsősorban az alkalmazott módszertant tekintve fontos. A magyar szakirodalomban eddig csak elvétve alkalmazott személyközpontú elemzést próbálhattuk ki e munka keretében. A személyközpontú elemzés mind a fejlesztőprogram hatékonyságvizsgálatához, mind az olvasási stratégiáknak a pedagógusok általi megítélésének elemzéséhez alkalmazható módszertant kínál. Elemzésünk a *Helyion* folyóiratban jelent meg.

Fejes, J. B., Jámbori, S., Kasik, L., Vígh, T., & Gál, Z. (2023). Exploring social problem-solving profiles among Hungarian high school and university students. *Helyion*, 9(8). <https://publicatio.bibl.u-szeged.hu/28113/>

Összességében az első két évre tervezett feladatok és publikációk a tervek szerint megvalósultak (a publikációk átfutási ideje lassabb, mint amire számítottunk).

A kutatócsoport honlapja: <http://edu.u-szeged.hu/omk/>